

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Előfizetsi díjak:</i>	A társulat minden rendü tagjai a lapot tagdíjajkért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkek a szer- kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz- tári — az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatának küldendők.
Egész évre — — — — — 4 frt	Kéziratokat nem adunk vissza.	
Félévre — — — — — 2 „		
Negyedévre — — — — — 1 „		

Az erd. róm. kath. tanárok kongresszusából.

— *Soó Gáspárnak*, a kongresszus elnökének üdvözlő beszéde. —

Tisztelt Uraim! Midőn hálas szívvel köszönöm, hogy a kezdődő tárgyalások vezetésével megbizni kegyeskedtek: üdvözlöm a mgs. főtanhatóság jelenlévő képviselőit, kik tanúi kívánnak lenni nemes törekvésünknek és nagy tudással s gazdag tapasztalatokkal támogatásunkra siettek; üdvözlöm a testvér-intézetek tanártestületeinek derek tagjait, kik ügybuzgóságtól és tiszta lelkesedéstől vezetve eljöttek, hogy a pihenésre rendelt napokat is munkára fordítsák.

T. Uraim! Éppen ma hat esztendeje találkoztunk először e teremben, hogy türelmetlen helyzetünk nyomása alatt „az iskolák életére sorvasztólag nehezedő kóros állapotokról” tanácskozzunk. Az akkori összejövetelre az eszmét Lestyán József, már Istenben boldogult brassói főgymn. tanár adta s ez az eszme már akkor jó talajra esett, megtermékenyült s a következő években termő hajtásokat fakasztott.

Első összejövetelünk a főtanhatóság tudtán kívül történt és ma már a főtanhatóság által elfogadott, helyeselt és a nmlgu magyar kormány által megerősített alapszabályokra támaszkodva gyülekezhetünk össze, sőt a főtanhatóság képviselőinek közreműködésével, bölcs tanácsainak kikérésével és megballgatásával tanácskozhatunk. És most egy nagy kérdés áll előttünk: vajjon eddigi ötlesterü kongresszusainkkal használtunk-e a kath. középiskolai tanügynek, melynek munkásai valánk és vagyunk, s értünk-e el valami eredményt? Mielőtt a jövő sejtelméiről, esélyeiről a legsecskélyebbnek látszó kérdésben is határozatot hozni akarnánk, kérdésünkre feleletet, még pedig tárgyilagos és igazságos feleletet kell adnunk, hogy határozhassunk a jövőre.

Első kongresszusunk előtt, egymást jóformán csak hibából ismertük, egymásnak vágyairól, törekvéséről mit sem tudunk. A szolidaritás szelleme szunyadozott bennünk, határozottan kidomborodó egységes szellem hiányzott. Vágyaink és törekvéseink egymást keresztelték, a hányan valánk, annyi uton akartunk haladni és e közben minden eltemetéssel fenyegetett.

Hogy állunk ma? Ma a válaszfalak ledőltek, a félreértések megszűntek; eszmét cserélve egymással, egymást megértjük, becsüljük s egységes erőfelfejtéssel ugyanazon cél felé haladunk. Már első kongresszusunkból kelt felterjesztésünkbe egyhangu megállapodással rámutattunk helyzetünk s viszonyaink alapján az intézetek tarthatatlan állapotára, hogy

utolsó tőkénk, lelkünk rugékonysága is meg van támadva, pedig anélkül szent vallásunk és hazánk magasatos érdekeit szolgáló missziókat teljesíteni nem tudjuk; rámutattunk a tanárok tulterheltségének káros következményeire s a tanártestületek ötletszerű összeállítására. Es t. uraim! a baj feltárását a főtanhatóság nemes gondokozásából és áldozat, kézségéből követé is a gyógyítás. Anyagi helyzetünk javuló félben, a tulterheltség ha itt-ott mutatkozik is még, de szűnőfélben van; a tanulmányi követelmények fokozva vannak, s intézeteink nemcsak a közönség részéről, de a magyar kormány közegeinek részéről is elismerésben részesülnek; a helyettes tanárok helyzete rendszeresítük által sánálva van.

Kölcsonös megbeszélés és a dolog tisztázása által lehetővé vált, hogy a tanártestületek ellen a tanításra nézve felmerült alaptalan vádokat megcáfoljuk, jóllehet azok a főtanhatóság részéről emeltek. Nyílt és őszinte fellepésünk bizalmat keltett s ma nagyobb mérvű megbecsülésben részesülünk.

A már ötször ismétlődött kongresszusokon a tan- és nevelésügyi kérdések egész rajával találkoztunk, még akadémikus fejtegetések alakjában ugyan, de azért magunktartására s a tudományos színvonal emelésére jó hatással voltak. Megismertük a testvérintézeteket, azok berendezését és felszerelését s azokból is okulást merítettünk.

Eddigi kongresszusainkkal tehát nyugodtan leszámolhatunk és bizton mondhatjuk, hogy azok szükségesegek, hasznosak is voltak s általuk eredményekhez jutottunk.

Most már feltehetünk egy másik kérdést, a melyre feleletet a jövő feladatainak mérlegetése alapján adhatunk, hogy szükséges, hasznos és eredményes lesz-e összejövetelünknek állandósítása s fenntartása?

A főtanhatóság előadója nsgs. Pál István kanonok úr a múlt évi kongresszus megnyitását megelőzőve programmszerű beszédében a következőket mondá: „Sajátságos az a helyzet, melyet intézeteink a többi intézetek között és általa tanáraink a tanárvilágban elfoglalnak. A mi intézeteink magyar intézetek, kath. intézetek, de egyúttal autonóm kormányzasi intézetek. Ilyen természetű intézetek a miénken kívül az egész országban nincsenek. Épen ezen sajátosság helyzetünknel fogva intézeteink nagyon exponáltak, a melyek felé sok irányból fordul a figyelem. Ugy kell tehát azokban a tanításnak folyonia, hogy az nemcsak hogy semmi kívánni valót ne hagyjon maga után, hanem hogy általa a kivételes helyzet egyúttal igazolást is nyerjen.”

Ezen tapasztalati tényeken alapuló igazságok komoly mérlegelést kívánnak, s ha kivételes helyzetünk igazolására törekszünk, nagyon sokat kell tennünk. Gondosan vigyázza előre kell haladnunk, hogy a tudományos színvonalat megtarthassuk, de e mellett egyházunk és szent vallásunk kívánalmainak kielégítését is kell eszközölnünk. Ez idők szerint iskoláinkhoz kíváncsú kártársaink a szükségnek megfelelő katb. irányú kiképzetést nem nyerhetnek, tehát iskoláink körében kell oly módokról és eszközökről gondoskodnunk, hogy azok segítségével munkakörét betölthesse; oly intézményeket kell előkészítenünk, melyekbe beilleszkedve a kezdő tanár is tisztán láthassa feladatát és működésének célját. Nem lévén módunkban időnkint a tudomány forrásait felkeresnünk, a külföldi iskolákat meglátogatni, összejöveteleink által kell egymás támogatására sietnünk, hogy itt eszméink cserélve, vitakozva, eszme- és ismeretkörünket bővítsük, a kiválóbaktól tanulbassunk. A kolozsvári főgymnázium tudós igazgatójának azon indítványát, hogy minden gyűlésen egy-egy kiváló pedagógusnak élettrajzát bemutassuk s ezzel kapcsolatosan a nevelés és tanítás elveit tisztázzuk, igen előnyesnek és kívánatosnak tartom. Az ijtusági könyvtárak könyvjegyzékének összeállítása, az önképzőkörök munkakörének megbeszélése, ajánlott és kötelezett olvasmányok kategóriáinak megállapítása, a vallásoktatás célhoz vezető előkészítése évekre terjedő munkát adnak, ha kivételes helyzetünkre is tekintettel akarunk lenni; majd az egyes tudományágok gazdag aratással kínálkozó széles mezőit fognak hivatni, hol tanulságos, és hasznos munkát végezhetünk.

Nem szándékom munka programot írni elő, csak rákiváttam mutatni arra, hogy kongresszusaink állandósításának és tartásának van igen sok és komoly oka, s összejöveteleinkkel hasznára lehetünk a középiskolai tanúgynek. Azóban nem hallgathatom el azt is, hogyha szervezedünk, azon esetben szükséges, hogy ne csak képviselőileg vegyünk részt az egyes gyűléseken, hanem lehetőleg tömegesen s mindenki a vezetőség által kijelölt helyet foglalja el s azt becsülettel betölteni iparkodjék.

Ezek után ismételve üdvözlöm önöket t. uraim, a gyűlést megnyitom.

A művészeti oktatás a középiskolában.

Tisztelt kongresszus!

Ha előadásomnak címe a programban és most általam ismételtlen felemlítve, hogy t. i. a művészeti oktatásról a gymnáziumban, akarok szólni, idegessé nem tették és nem teszik, akkor nem szenvedték azt át, a mit az én csekélységem. Midőn arra vállalkoztam, hogy ezen illusztr. és önállóan gondolkodó testület előtt a vallás és közoktatásügyi nagyméltóságú miniszteriumnak a képzőművészetek középiskolai renaissanceának óhajására és rendeleteire vonatkozó felfogásunkat tárgyalás és külön megbeszélés anyagául előterjeszem, szerény véleményem szerint, még a külön saját meggyőződéseket nem befolyásolták volt az általános és végtelen számú nyilatkozatok, melyeknek a „fiat” teremő összhangját és létesülhetési „amenjét” és e kettő között kimért terrioriamát kimondani és meghatározni még eddig talán bátorosága seukinek sincsen. Az ismert rendelet kérdései, óhaj-

tási és megbeszélési tárgyát és talán a reá kimondott véleményeket is kategorikusan ismételni vakmerőség volna. Nem teszem. En szerintem az egész egy fájdalomban kitéjezett epekedés, lélekemelő elegia, vagy ha úgy tetszik társadalmi humor, mely gyöngéden ostoroz, javít és lelket ébreszt. Avagy ki nem olvasta ki belőle, hogy e tekintetben való bírálataink csak annyit jelentenek ki, mennyire el vagyunk másoktól maradva, s hol vannak kulturális vívmányaink eszményi határai körülírva?

Értem én a rendelet panaszban nyilvánuló kiindulás alapját, mely a nagy közönségnek a képzőművészetek termékei iránt való közönyösségét sújta és így nemlegesen következtet. Nagyon természetes. Hogy miért uralkodik Franciaország, Páris szép izlésének világhódító termékeivel? Mennyi pénz utazik a világtájakról különbözően szegény Italia művészi termékek és monumentumokban gazdag klasszikus földjére? Hogy miért tették a Van Dykeket a kis Hollandiát a nagy államok elébe? Miért lett München Középeurópa kis Athénje? És miért veszünk mi annyi sokat és nem nyertünk semmit, midőn pedig a kultur nemzetek sorába nemcsak nemzeti geniuszunk, hanem csodás történelmi haladásunkkal is belépni akarunk? . . . Mindezek elgondolása egy kétes értékű sohaj, melynek súlyán kiváló nagyjaink elismertetése is vajmi keveset enyhít.

Értem én a rendeletnek körülírt formáját, mely e hiánnyok pótlását a három képzőművészeti irány mellett való érdeklődésnek fellendítésében akarja keresni. Vagyis a szeg fejére kell ütni; Apollót a jósdájában, a művészetet termékeiben kell felkeresni.

Atzeng lelkemen az a remek idealismus, mely e gyakorlatiasságában is főséges, vagy főségében is gyakorlatias gondolat kivételben a hazafias, kulturális és etikai elvek diadalmát reméli és véli megvalósult igének. Hallottam a panaszt, mely műemlékeink iránt méltán s több-kevesebb barbarizmussal vádol. Zűrzavarban tolong lelkem előtt a vita, mely különböző korú, stílus és iskolai remekek bebtásától várja a kívánt eredményt. Ismerem az elhangzott satyrákban nyilvánuló nehézségek és tehetetlenség indokait. Ismerem a egyszerű cél és a gyakorlati kivétel között tátongó óriási mélység fölé borított, szép szavakból összeszótt vélemények hálóját . . . Talán én magam is ilyen, rövidre nyuló gyenge hálót szövék, de egy bizonyos, hogy saját okulásomat is belevéve, talán rossz, de saját felfogású leszek.

Kezdjük tehát! A cél: maga a cím; a művészi oktatás. . . . Indokai? Mindaz, a mi a hitrege Prometheusát az isteni szikra tolvajává tette, a mi Pigmaleon szobrába lelket esdett, a mit a nemzeti önérték, becsület és nagyra hivatás törvénykönyv nélkül parancsol.

És eszközei? Itt a bökkendő. Mi, a kik jelen vagyunk, tudjuk, miről van szó, kikről van szó, miáltal megvalósítható, mik az előirt és oly számtalan-szor átelmélkedett teendőink, csirájától kezdve fejlődésének fokozataiú nézzük át afát, melynek galyai életet, dalosai dicsőséget hirdetőcnek.

En kimondom az alfát . . . Ezzel csak úgy vagyunk és úgy leszünk, mint a mindenek előtt legfőségebb céllal, mely előnkbe írja, hogy vallásos nemzedéket teremtsünk . . . Köteletség tudatunk, éber törekvésünk eredményének bírāja az élet és annak egész kritikája. Pedig ennek tárgya a minden szépség forrása és művészet, az emberben megnevesült főség és élet.

Nős, ha most az előirányzott és rendelt művészeti oktatás és nevelésről van szó, mely a párhuzam oly közeli és méltó hasonlóságával bír, én az előbbinek és ennek eszközei között is megtalálom a hasonlóságot. S egyet mindjárt ki is jelenthetek, hogy valamint vallástani és hitcikkelyeket be lehet tanítani anélkül, hogy annak a vallásos érzület és érdeklődésben lelke megdobbanna, úgy lehetne minden művészeti történelmet összehalmozni, anélkül, hogy a holt, a kényszereszeret a szépet befogadó lélekből megmutatkoznék.

Azért ne tanítsunk hitcikkelyeket? Dehogy nem! . . .

Ne adjunk művészi oktatást? Dehogy nem!

A hitcikkék principiuma és végcélja Isten, a művészeti principiuma és végcélja a szép.

A szép . . . E fogalom két tényezőt ölel fel: realitás és egyéniség; a szépet felfogó képesség és a szépség hordozója, az a művészet isteni dualitása. Szép tárgy nélkül, annak érző szelleme apathiában szenved vagy undort kap, szép érzet nélkül szájfátó publikum ögyeleg a művészi teremtés remekei előtt. A szép az örök eszme és lélek substantiájának egysége.

Mi e substantiának tárgyi valóságot adni sem hivatottak, sem képesek, sem körülíró meghatározói talán nem lehetünk, de lelket igen. Nem vitatkozunk a fölött sem, valjon a különböző nudítások, művészet forma pikanteriák és materialisztikus szertelenségek, mily óvó kizárásokat tesznek szükségessé e végtelenül változatos Babilon remek és túlcifrázott csarnokaiban, mert — hogy a párhuzamra hivatkozom — a káromlások ismertetése religiót nem fakaszt. Külömben is a jelenlegi időnk rövidsége is elfojtja az ezen kérdés teletti vitatkozás esetleges ingerét.

Gymnáziumaink feladata a magas miniszterium irányzatának megoldásában és végrehajtásában tehát abban összpontosulna, hogy a mi az ő általa és a körülmények által nyújtott és élvezhető festészeti, szobrászati és architekturai remek megértéséhez és az érdeklődés felébresztéséhez szükséges, a főelemet, az alapot megadjuk. Nekünk pedig, bármennyire is hangsúlyozza és ki is jelöli a leirat a képzőművészeteket, e célból kerülő uton kell feladatunkat megközelíteni. Trdjuk azt nagyon jól, hogy zenemagyarázat annak hallása nélkül, non sens, de az is bizonyos, hogy a bedugott fülek kinyitása, a betegek gyógyítása első sorban szükséges s hogy az ép szervek munkájában vesz alakot, sejtet és mézet az élet. S bár nem feleldjük el, milyen anyaggal van dolgozunk, hogy növekedésünk legnagyobb része nem csarnokokból, nem palotatorok közül, nem divatos szép termekből kerül ki, hanem csak természet adta tehetségeivel, a tudós embriójával jön nevelésünk alá, mindjárt az első osztályokban kezdjük meg széperzékeknek, izlésűvek fejlesztését. „Ha az éjszakai népek képzeletében az élet szimbolizására a világ fájának az körísfa fogalma szolgál, melynek gyökerei az alvilágba nyúlnak le, teteje az égbe merül, tővénel buzog fel a ismeret forrása, ágai között pedig a sorsasszonyok a normák ülnek s ott mint mult, jelen és jövő, a lét és levés törvényeit kiegészítik“ (Lévai), olyan a mi gyermekeink, növekedésünk képzelme is, melynek álmoképei a mi lelkeink sugaraiból szövdnek.

Ezeket sugjuk nekik minden tárgynál, mert ha még a számtan tanításban is lehet Istent hirdetni, lehet a szépet is. Különös alkalmat szolgáltatnak az olvasmányok magyarázatai,

melyeknek e célból szintén idomulniok és változniok kellene. Bő alkalom nyílik különösen a földrajz tanárnak a topographiai képek, városok, csarnokok és monumentumok most már mindenütt elterjedt képeinek bemutatása és magyarázatával a képzeletet a szép elemeivel felékesíteni.

A szép mindenben nyilvánul. A mesék és a példázatok megpendítik a lélek érzékenységének hurját, s a költészetben élő érzelmek tovább játszanak rajta; a nagy alakok benyomása és ményeket alkot. Ime az irodalom és a költészet befolyása. A növénytan, ha nem is Zeisung-féle lomb és ág aránytan bemutatásával, de beszél a lélekhez a virág, a szinpompa, és a gyümölcs a legszebben érthető nyelvével. Az ember szervezete, alakja, korviszonyai, hajlamai és erői tisztán bemutatva, az isteni gondolat költészetét képviselik. A jecekek rendszere, csillogása hidegségük mellett sem hogy érintetlenül. A klasszikus tanulmányokban feimerülő ó-világ phantasztikus gazdagsága, mythológiájában összefoglalt eseménye a magasztos felfogásnak mindig nemes tápláléka. A filozophiai boncolgatás pedig midőn a lélek saját erejének és tulajdonságainak tudatára vezet, a benyomások összefoglalását eszközi. S fölösleges is említenem, ha emberi természetünket és általában az emberiség történetét végig tekintjük, azt a mystikus hatalmat, melyet a dal és a zene lelki művelődésünkre gyakorol.

S mindezeket mi, ha a gymnáziumi tanterv keretében talán nagyobb intenzivitással érvényesíthetjük, elérjük . . . . . mit? . . . . . Azt a mi úgy fejeznek ki: kalokagathia, a szép szeretete s megalkotjuk azt a lelki keretet, melybe a művészeti oktatás által célzott és a képző művészetekre vonatkozó aesthetikai érzék és tudás képe vagyis a szépeszme megfelfelő formában beilleszthető.

A mi tehát most magát a képző művészeti oktatást közelebről illeti, mint tényezőket jámbor ohajtásképpen a helyi és körülményi viszonyoktól függőleg felemlítettem a képtárak, műcsarnokok, muzeumok, (növény és állatkertek) látogatását; a stylszerű építészet maradványainak vagy termékeinek bemutatását és az erre irányzott kirándulásokat; a művészeti remekeinek legalább másolatban való ismertetését, a philologiai tanügyi muzeumoknak ily célból való gyarapítását, s a tanügyi hatalmuknak ezek elősegítésében való közreműködését stb. stb.

Mindezek azonban, én szerintem nem mi tőlünk függenek és az illetékes tényezők is azokról kellőleg tudomással bírnak.

Es mégis nekünk is valamit közelebről is tennünk kell, mert különben ifjuságunknak, talán nagy része — ha szabad azt közrebemátnom — úgy fog járni, mint csekélységem, ki München őrüsi gazdag képtárait, muzeumait és remek építményeit minden beszámolhatás nélkül pillanatnyi megkapó hatások mellett jártam be s csak hosszabb tanulmány után voltam képes valami keveset öntudatosan élvezni.

De azért mindenekelőtt kizártnak tekintem az aesthetikának és művészet történetnek, mint különálló tárgyak tanításának a jelen viszonyok között való fötvételét.

Szerintem az elméleti rész, különösen az egyetemes középiskola jól megoldott tervezetében, összefoglalható a történelem és irodalomtörténelem anyagával, mint a melyek a művelődési, művészeti viszonyokat, azoknak fejlődését, irány-

zatát, főbb képviselőivel együtt mindig rendszeresen felülélik és különösen az irodalomtörténet a nemzeti művészetet is korszakosan bemutatja. — A rajz pedig, mely a művészetek értésének alapja s tudásának bizonyos befejezése, kiegészíthetné mindazt, mit az elmélet lassankint nyújtogat.

Csakhogynem talán nem sérték meg vele senkit — ha kimondom, hogy egy a kalokagathia, mint az esztetikai tudás tanítóinak maguknak is — nekünk is, de különösen az említett két tárgy tanárainak ide vonatkozólag specialisabb tanulmányokat kellene végezniök. S ha már nem áll rendelkezésükre az utazásokban rejtlő öntanulmány s ha a görög-pótló tantárgyak tanításának is kiegészítő külön póttanfolyamot rendeztek volt, ezen célból is a magas ministeriumnak valamit tennie kell. Nem hangsúlyozzuk feltétlenül egy pótló, önkényes tanfolyam szükségét, de minden esetre sokat várunk egy olyan utasítástól, mely az eddig elhangzott vélemények és kívánalmak megfigyelésén és tekintetbe vételén épül fel. Mindezen általam felhozott csekély indokok és az eddigi sok oldalú ismertetés alapján, kérem mondja ki az erdélyi róm. kath. Státus tanári karának kongresszusa:

1.) Szívölyüdvözlő a nagyméltóságú m. kir. vallás- és közoktatásügyi ministeriumnak a művészeti oktatás fellendítésre irányuló rendeleteit, mert kitűzött feladatának, a vallás-erkölcsei nevelésnek nemes kiegészítését látja benne s mert belátja az ez irányban érezhető hiányok pótlásának szükségét.

2.) A maga részéről minden, ezen célt elősegítő gyakorlati eszközt és alkalmat felhasznál s felülről nyújtandó esetleges és szükséges kiegészítést bálás köszönettel fogad.

3.) Nem véli azonban, tekintettel a tulságos tananyag-halmazra, feltétlenül szükségesnek az esztetikának és művészet történelemnek, mint önálló tárgynak tanítását, hanem azok anyagát a történelem és rajztanítás körébe véli beillesztendőnek.

4.) E célból, egy közelebbi, felsőbb utasítást óhajt, mely a nagy cél együttes eszközeit körülírja s részletes tényezőit meghatározóba.

Gáspár István.

A Cantus Gregorianus.

(Irtá: *Tornyai Ferenc*, erdélyi egyházm. áldozópap.)

(Folytatás.)

Én az anyaszente egyház akarata és a rubrikák, sőt mi több, az istentisztelet ellen elkövetett nagy vétésnek tartom, s az is, ha a pap a gregorian-ének előmozdítása helyett, ezt semmibe sem veszi, kántorját sem szorítja annak művelésére, sőt annak szabad garázdálkodást enged az egyesben, úgy mint az általában.

Az egyház a Gergely-féle éneket, mint láttuk első helyre tette, első helyen alkalmazza és alkalmaztatni óhajtja. Senkiinek nincs jogában az egyház akarata semmibe sem véve, azt a figáralis zenének vagy éppenséggel még az egyházi népéneknek is utána tenni. Sőt ellenkezőleg azt tartom, hogy a püspökök hivatása köréhez tartozik, a legerélyesebben gondoskodni arról, hogy az egyház akaratának s kívánalmainak ebben a dologban is megfeleljenek az illetékes közegek; mert: „Ordinarius stricto tenetur oportunitis remediis providere, ut Rubricae et Sacrorum Rituum Congregationis decreta rite servantur!“ (Decr. SS. R. Congr. 1822. sept.

17.) A püspökök és ordinariatusok hivatása köréhez tartozónak vélem, 1-ször fősúlyt fektetni arra, hogy a papnevelő intézetekben ugyminnt tanítóképezdőinkben a Gregorianum műveltség első sorban, még pedig oly ének- és zenetanárokkal, kik a Gregorianumhoz elméletileg s gyakorlatilag egyaránt jól értenek, liturgikus érzéssel és kiképezetiséssel birjanak. 2-or mintakarokat felállítani a székesegyházakban. Mert az által, hogy székesegyházi karnagyaink drágán fizetett ének és zenekarokkal — ha van ilyen?! — boldogboldogoltalan szerzőktől nagyszabású, kisszabású, klasszikus (?) és értéktelen miséket adnak elő, azaz brillérozni akarnak, concerteznek a templomban stb. stb. Gregorianumot pedig éppen nem énekeltenek, s ha akkor is úgy, hogy utálattal fordul el ily énekléstől az ember, — még korántsem szolgálunk a liturgiának, vagy teljesülök kötelességüket, de még kevésbé segítik elő az istentisztelet tényének emelését s Isten dicsőségének előmozdítását; az egyház szellemében pedig éppen nem működnek. Erthetnek mindenféle zene- és hangszerhez annyira a mennyire; de egyházi zenéhez éppen nem. Zeneszék, tán virtuózok és zeneszerzők is lehetnek, — de katolikus karnagyok — nem!

A legszomorubb a dologban pedig az, hogy így tömredék pénzt dob ki a legtöbb egyház előjárósága azért, hogy nagyra növeljen liturgikus fegyelmeletlenséget a szentélyben, nagy pénzbeli áldozatokat hoz, hogy magában az Isten házában bánts a jó Isten a legszentebb ténykedés alatt, bűn terhe alatt liturgikus törvényeink és szabályainknak önkényű, lelkismeretlen áthágása által.

XIV. Benedek pápa Encyklikájában (1749. febr. 19.) azt mondja: „A Gregorianum ott a hol még alkalmazásnak örvend, mindenképpen tartassék is meg, hol pedig megszűnt, alkalmazása ismét állítassék vissza, ismét housitassék meg.“ Mire dr. Wut azt a megjegyzést teszi: A chorális éneket tehát ismét alkalmazásba hozni első feladata az Ordinariatusoknak . . . a szeminárium előjáróságnak, én ktnároknak és az egyházi karnagyoknak.“

A nagy zenehistorikus Ambros, Culturhistorische Bilder című munkájában (p. 114) azt mondja: „A Gergely-féle karnének az egyedül valódi, sőt létségtelenül az egyedüli egyház zene-stílus. Ez az ének az egyházban ennek szükségeteiért keletkezett és ama őserő, mely minden nem csinált, hanem keletkezett zenében (p. o. népénekben) nyilatkozik, a Gergely-féle éneknek is sajátága. Mint alkatrésze a ritusnak megbecsülhetetlen értéke van örök időkre.“

A tudós zenesz ezen szavaival akarjuk t. olvasóinknak figyelmét a Gregorianum értékére, nagy zenei becsére irányítani, mely értékről egyet mást elmondani, mi is szerény dolgozatunk feladatának tartunk.

Előbb azonban talán jó lesz a világ nézeteivel is leszámolni, mely világra, — melybe sajnos oly számosan tartoznak t. paptársaink is, — ugyancsak ráillenek az apostol szavai: „vituperant, quod ignorant.“

„Micsoda, a Gregorianumnak van értéke? Ne nevétsesse ki magát, hisz annyit se ér, mint a legutolsó népének! — Nem ér semmit!“ Ezt és hasonlót lehet hallani akárhányszor, ha esetleg a Gergely-féle karnékre kerül a szó. „Nem tudom mi szépet, mi gyönyörűséget talál ezen értelem és szellem nélküli melódiákban, cikornyázásban“ mondotta nem régen egy előkelő, hozzá még zeneértő papi ember, —

„az embert kirazza tőle a hideg, ha hallja, s beozatala annyit jelentene, mint hívőinket a templomból kibajtani. Régen valamikor megjárhatta, de jelen körülményeinknek már nem felel meg.“

Hasonló beszédek igazán csak a liturgiában, a liturgikus énekben való szörnyű járatlanságon alapulnak, s mi legsajnosabb egyházunknak sajátos kultusza, szertartásai iránti mély közönyre, hogy ne mondjam reud-eleteinek szinte vakmerő megvetésére, katolikussellenes szemlére vallanak. Ily beszédekből kéri feltűnően még az is, hogy sokaknak, de sokaknak még homályos ideájuk sincs a valódi egyházi zenéről, mely a legszebben, a legmegragadóbb módon, a legérteljesebben a liturgikus énekben találja csodálatos nyilvánulását. Vagy talán a modern füleket, a modern izlést, népből liturgikus tudatlanságát és értelmetlenségét, helytelen minden jogalapot nélkülöző szokásait vegyük mérvadóknak oly én kmód megítélésében, melyet a Szentlélektől kormányzott, segített anyaszentegyházunk létesített, nevelt nagyra s fejlesztett ki s legszentebb céljainak megfelelően? Vagy reitelhetjük-e csak távolról azt, hogy ezen bölcs anyaszentegyház, Krisztus szellemének, Krisztus bő ceségének, Krisztus szentségének kifolyása, egy minden tekintetben értéktelen énekkel beírta volna századokon keresztül ama tökéletes isteni áldozat bemutatásánál, melyről már az Ó Testámentum látoka is magasztalólag, mint legtökéletesebb áldozatról beszélt, mely napkeletről nap nyugatig mutatattik be a Magaságbelinek? Nem kell inkább, még pedig minden okoskodás fürkészés s kifolyásolás nélkül meggyőződve lennünk az ellenkezőről, t. i. arról, hogy az anyaszentegyház mint minden egyében, mint isteni kultuszával összefügg, úgy ének és zene tekintetében is a legszebbet, a legértékesebbet választá céljaira, azt az éneket, mely eszméinek, isteni feladatának a legtökéletesebben megfelel, tehát a leginkább megérdemli, hogy istentiszteleteiben Isten dicsőségére és a hívők lelki üdvére alkalmaztassék?!

Igen, mint mindig a mi egyházunk liturgiájában, eme a Szentlélek mennyei műremekében, úgy a szent ének, a liturgikus ének, a Gregorianum is, az egyház bölcsességének kifolyása, terméke, bámulatos műve, aesztetikus szempontból pedig a zenészet műremeké. Ha sokan nem annak tartják, oka nem maga a Gregorianum, hanem annak megrottói, járatlan, tudatlan, éneklésére képtelen, közömbös, föltűletes és értelmetlen előadói.

(Folyt. köv.)

Iffjuságunk míveltsége a társadalom tükében.*)

Mélyen Tisztelt Kongresszus!

Múlt évi egybegyűlésünk alkalmából a nagyérdemű s magam részéről mindig bálásan emlegetett piarista rendnek egy kiváló tagja, föltűtte érdekes témával foglalkozott. Hallalma, argumentum-sorozattal szállt sikra ifffjuságunknak u. u.

„éjjeli“ mulatságai ellen. Okosan ítélte, helyesen tette; más eredményt nem vártam, nem is várhattam, minthogy a kongresszus képviselői egyeteme ennek a tetszetős, de lényegében nem szerencsésen megválasztott címnek és régi puskaporral töltött védőfegyvereinek batása alatt, egyhangú szavazatával szentesítse a szobatudós paedagogiai magaslatán ülő felolvasó álláspontját. Már akkor kipattant bennem annak a gondolatnak embryója, hogy ennek a hál Istennek már egyszer tapéten forgó kérdésnek sorsa, születésének első pillanatában meg van pecsételve, ha elaludni hagyjuk; már akkor erőt vett rajtam az az erős elhatározás, hogyha év multával rátermettebb nem vállalkozik, magam lépek sorompóba, s fölvetem ezt a kérdést még egyszer, de a maga összességében, föl meg akkor is, ha talán nézetem magasabb intenciókkal nem is találank; mert érzem, mert tudom, mert nap nap után tapasztalnom kellett, hogy ennek a végeredményeiben oly fontos, hogy ne mondjam átalakító meszehatással bíró eszmeeserének folytatását indokoltá teszi a nagy társadalom s az ebben lezajlani köteles mindennapi életnek gyakorlati szükségessége. Éjjeli mulatság! Nagyon laxfogalmak amplexuma! Értetheti alatta szertelen tivornyát, kocsmái dözölést, mámoros duhajkodást, értetheti mindent, csak tisztas társas szórakozást nem. Vagy voltak T. K. éjjeli mulatságok, vagy nem; ha nem, akkor kárba veszett törekvés nyilván homályba állítani az ifffuság erkölcsi niveljét; ha igen, akkor egy erős, talán alig védhető váddal találkoznunk, mely egyaránt sújt testületeket, melyek kérték, melyek rendezték! sújta fötanbatóságunkat is, mely nivelalból e gedélyezte azokat az „éjjeli“ mulatságokat s mindkettőnek nevelői hivatását, ethikus irányzatát oly banális világításába helyezte a nagy világ arculatja elé. De T. K. az én fejtegetésem nem akar polemikus válasz lenni, mert jól tudom, hogy a t. felolvasó, — kihez korábbi barátság fűzött s megismerhettem lelkületének, érzése és gondolkodása igaz vonásait, — nem tiszta meggyőződésből szólott, hanem a haszonnal megváltozott beléleti-viszonyok, az ezzel kapcsolatos kongresszusi hangulat, bizonyos körök és személyekre való köteles tekintet s föleg az egyházi és nevelői állásával járó magasabb szempont készítették arra, hogy e sokféle paedagogiai kényszer ölmunslya alatt minél kevesebb érvényesülhetett világból ellesett s társadalmilag kvalifikált, tehát önálló felfogásából. Már pedig T. K. fel kell vetni e kérdést a maga természete undításában, hogy kifejezedett, rendszerbe foglalt irányelveket fogunk konstituálni. Fejtegetésünk utjai tehát abban fognak eltérni, hogy bennem nem a tudósok szobájában megirt elmélete fog megszólalni, hanem a tapasztalás, az élet a maga rideg valóságában; mert erős a meggyőződés, hogy valamint a hozzánk legközelebb álló utasítások rendelkezéseit is alig felében tudjuk alkalmazni, pedig azok mesteri kézzel vannak megdolgozva és papírra vetve; valamint a műépítész topografiai ismeret nélkül tervezett monumentális palotája méreteit szomszédházak tetejére is kiterjeszti: ugy tudós könyvek elméletéből az életet megfaragni nem lehet; ifffuságunkat sohasem fogjuk megtanítani a társadalmi élet követelményeire, hanem igenis ellenkezőleg az élet praktikumból merített s aztán teoriákba foglalt jelenségek alapján, mert theoria sine praxi... káposzta disznóhús nélkül. Lehet ez a meggyődés, ez a tapasztalat, ez az ellesés hibás vagy ferde, téves vagy rossz; de igazak,

*) Az erd. r. k. gymn. tanárok kongresszusából.

mint Petőfinek dalformába öntött érzelmei. Megkísértem hát, mert diszkusszió folytán szűremlik át az igazság, mert nagy dolgokban akarai is elég, mert — ittörönek bukni is érdem.

T. K. Van Fiehtének egy megszívlelésre méltó jellemadata, hogy minden ember annyit ér, a mekkora pozíciót elfoglalni és betölteni képes a társadalomban. Hogy ennek a társadalmi pozíciónak méltó betöltője, méltó reprezentansa lehessen, a kész emberré levés titka három tényező harmonikus egységében rejlik: a lelki neveltség, a tudás és a társadalmi kvalifikáció egységében. A lelki neveltség terén a legrözsásabb jövő reményeivel vagyunk eltelve; az a böles egyházpolitika, mely a mesterségesen táplált hitközönynek és becsületbeli pangást teremtett erkölcsi nihilizmusnak helyébe a keresztény társadalom új alapját akarja vezetni a gyökérnek, az ifjúságnak hitbeli megizmosodásával; az a főpásztori szerető gondosság, mely nagyon is követésre méltó buzgalommal vesz osztályrészt a célra vezető eszmék előrsi esatábjól: csak szent örömmel tölthet el bennünket s a lassan, de már is érezhető átalakulás gyümölcsét nem sokára élvezhetjük. Elhivatásunk pedig nem ritkán a túlterhelés rovására önti az ismereteket ifjúságunk fejébe; csak a gyakorlati élet postulatumai, a társadalmi műveltség mezején találkozunk parlagos hajításokkal. T. K. Az ember nemcsak szellemi munkásságra, nemcsak kontemplációra született. Az embernek, ha életének kormányát maga akarja vezetni, elhivatásához szükséges ismeretei mellett, mindenekelőtt helyes életfilozófiával, ön- és emberismerettel, társadalmi rouinnal és körülményeit felismerni tudó alkalmazkodási képességgel kell bírnia; főleg pedig becsületérzéssel, melynek magvát a lelki neveltség adta emóciók kapcsán magával viszi az életbe, hogy itt támasz nélkül álló individualitása kiarányuljon a megpróbáltatás tisztító tűzében s váljék jellemmé, becsületté, mert nagy világ zajában fejük az igazi karakter, Vallás, értelem és becsületérzés az a három gyám, melyek az önnemesítés irányát megvédik az élet harcában; az a három alapgyökér, melyből a fiatal fa életnedvét szívja. Ezek harmonikus egyesüléséből hajt ki az erkölcsi lelkiismereteség nevéns-virága.

Mindam dolgok kivételének ereje pedig, melyek hitet tudást és karaktert föltételeznek, az erkölcsi akarat, mint, a jellem alapeleme, mint az egyéni önállóság klasszikus földje — és a tetterő, mely kiüt az életben egy bizonyos pozíciót elfoglalni, abban megerősödni, szervezni, tudásával tovább haladni s e pozíció batarait tágítani igyekszik. Ennek a három belső alapnak gyümölése és koronája tehát csak az életben és csak az élet által erősödhetik meg; irányát belülről, táplálékát pedig kívülről kapja: gyakorlat által. Ma azonban ifjúságunk könyvből tanul mindent, gyakorlatból semmit; már pedig jövőndő működési terébe, a társadalmi életbe való helyes beilleszkedést elméletből, illemlönyvből megtanulni nem lehet. Realizálni kell tehát az eszmet való életből merített példakkal; egy szinpadai hősnek látása más hatással van rám, mint u. ennek regénybeli megrajzolása; egy szent életű férfinak időnkint elleshető magatartása mélyebb nyomokat hagy bennem, hogy ne mondjam, signum indelebile-t véss az én lelkiütembe, mint valamely szent életör-ténetének puszta olvasatása. A martyrok sorsa irást soha sem lesz oly felemelő részvétellel az az ifjú, mint a mikor elvágott uja feletti fájdalomában sirva panaszkodván, azok-

nak a martyroknak jaj nélkül türt, ezernyi kinjaira hívjuk fel figyelmét. Az ifjú annak olvasásakor, hogy egy lánglelkű férfiú szónoklata képes 40000 embert kaszába és tegyverbe állítani, még fogalma sincs a beszéd vázashatama felől, míg nem hallja egy hasonló kalibera szónok szózatát. Az évi szokásos praedikációk sorában miért leguehezebb, miért legkevesebb hatású az úrnapi? Mert dogmatikus, elvont, természetfölötti, véges értelmükkel föl nem érhető és titkos kijelentéseket tartalmaz. És végül a közelmúlt egy frapps példáját említem még meg; most történt a szentgyakorlatok alkalmával. A tudós praedikátor épen a halálról beszélt; megkapó, szinte megrázó plaszticitással domborította ki témája borzalmait; püspök urunk ki épen ama délután jött körünkbe, imigyen szólt az ifjúsághoz: „Épen a növedéből jöttem, midőn a szegleten egy temetéssel találkoztam. Ki tudja, kit fognak közülünk legelőbb kikisérni a szentgyakorlatok után...? S ez az egyszerű, hogy ne mondjam, öletszerűen újtába került, szomorú életkép jóval közelebb hozta, hamarabb megrázkóztatta ifjúságunkat a halál gondolatával, mint talan a tudós szentbeszéd. Példák tehát T. K. a való életből, a való életben való forgás antopiája útjain, melyekben erkölcsiztaság, önmegtartás, alázatosság látn, s méltóság emberek előtt, szívjóasg, jótétemény azoknál, kiknek adatott, hogy a socialis bajok halma süllyedjen inkább, mint domborodjék; férfias hősiesség, jellemzilárdság a kísértések ösvényén, értelemérettség, elvhűség, derék tettérő, szerénységgel összekötött kitarás a némes és magas célok felé való törekvésben, állhatatosság a veszélyben, békettűrés a szenvedésekben, szóval melyekben a valódi lélek-nemességének minden oldala visszatükröződik, legjobban fölkeltik az ifjú lelkesedést, vagy ha már megvan, táplálékot és irányt adnak.

Es mindezt még a deákkorban, mert az emberi szív virágozó korában legnagyobb s legfogékonyabb mindezők, mint az iránt, mi a kedélyt nemesíti, az élet terhet könnyíti, jobbá es széppé teszi.

Tehát az ifjúságot következetesen nem elzárni, hanem alkalmat kell nyújtani, hogy kint a való életben mozogjon lasson, tapasztaljon okulni, de kellő időben és határok közt felügyelettel és irányító vezetés mellett, mert egy-egy ellesett életnyilvánulás a pszichológiai vizsgálódás legbálsabb mediuma, mert semmivel sem ér fel, a mit saját tapasztalata megérlelt. Be kell vezetni az iskolai évek foka szerint a társadalomba, melyben a melynek s a melyhez alkalmazkodva élni természetes rendeltetése és a mely megadja voltaképen értelmi kiművelődését is. — Ma azonban ifjúságunknak, — s itt főképp, azoknak a középiskoláinknak növendékeit értem, melyeknek $\frac{2}{3}$ -ad kontingensét a föld népe gyermekei szolgáltatják, társadalmi műveltsége kritikán alúl áll 8 éven belül. Nagy, nem ritkán javarészként bentlakásokban él, melyeknek háziszabályai a középiskolai törvények szellemében vannak megírva s megcsik az a furcsa tény, hogy a házilag vétő s már házilag megbüntetett ifjú vétsége befolyásolja iskolai viselkedését minősítését; pedig hány szülő fenytíti meg otthon gyermekét a házi excessus miatt, de azért iskolai viselkedését kifogástalan. Így aztán nem csoda, nem is lehet másképen, hogy a bentlakások vezetői otthon is első sorban tanárok; nem nevelők, hanem figyelmezők, nem szülőhelyettesek, hanem rendőrök. Nyolc év után pedig, megnyitván

előtte a nagy világ, melyben felolvasott törvények többé már nem kötelezik és nem korlátozzák, tanácstalant önsorsára hagyatva kell élnie: az a zománc, mely külbehatásoktól eddig védte, melyet általános műveltség címén a lelki neveltség és szellemi tudás adott rája, csakhamar kopni kezd, mert hiányzik az erő, a társas élet tapasztalatának ereje, mely azokat megrögzíteni: hivatott, a társadalom összes csatornáit, melyeket eddig mesterségesen elzártunk, egyszerre átcsukva törnek elő s az újság ingerétől szomjas ifjú möbön élvesi fertőző miazmákkal teli cseppjeit, mert hiányzik a szennyves ár desztilláló szűrője, a tapasztalás, A templom nem vonzza, beáll a hitbeli apathia, mely megöl benne minden lekiismeretet; munkája kiállhatatlan teherként nehezül vállaira; fejletheti, hisz óráról-órára készüles gyötrelmei nem szaggatják meg, ha ugyan ráér, éjjeli álmait; szabadsága érzékeinek uralma alá kerül; az akaraterő még mindig szunnyadó emócióit az ingerek folyama végeké elsodorta; eljárójától fél, tanárait kerüli, szülői felől csak pénzpumpoló levélben érdeklődik. Idegrendszere lázban ég, újabb és újabb gyönyör után eped; testileg skeletomia, lelkiileg magasabb értelmi funkció végzésére képtelenné lesz s míg társai, — kiket talán a mivel szülői ház vagy kedvezőbb iskolai rendszer nevelt, — utólérhetetlen messze vitorláznak már az élet tengerén: ő, a nagy reményű ifjú, kinek szellemi fölénye mellett iskolatársai üntettek, tanárai beszélgettek, kénytelen leced egy municipális asyulum nedves cellájában és gymnasiumi morzsákkal lengetni lelkének és testének pusztulásra érett rocsaait. Proletár lesz, kommunista vagy szocialista-vezér. Sokrates-féle kétlábú tollatlan állat, fehér rabszolga, mely mindenre vállalkozik.

Sajnos T. K. pár év megfigyelései arról győztek meg, hogy azok az ifjak, kiket a legszebb remény szárnyain bocsátottunk világgá, a szam jelentékeny hányadában már egyetemi éveik elején zülésnek indultak vagy annyira visszaestek, hogy az utánpótlás alig-alig sikerült. És hogy állunk azokkal, kiket véletlen szerencse visszatartott? Társadalmi otthonlét nélkül azok sem boldogok; zárkóztak, mordok, kényszerförlépésük mesterkelt, társalgásuk maniros, ház beszédük naiv és korlátolt körd; könnyen feszélyezi a nálánál többnek látszó egyénnel való együttlét, a női kör, a kézesők stb. szóval egész megjelenésük inkább a komikus vergődés symptomáit mutatja. Ez a mily kedves méntség lehet egy zárdai neveltségű lánynál, de az ifjúnál gúnyra nyujt bőséges alkalmat, melynek töreit látatlanul is érzi s igen könnyen a misanthrópia karjaiba kergeti. Társadalmi műveltség nélkül azok a humanitarius intézmények, melyeknek jótékony melegét az egész föld emberisége élvezi, sobase nyertek volna incarnatus alakot, mert ily célra vergáló mozgalmat és biztos sikerrel csak egy társadalmilag qualificált indíthat meg, szóval, nincs az a közpálya, mely ne lépne fel a társadalmi műveltség fokozódó igényével. De mindannyijuk közt a nevelői, főleg pedig a papi pálya követel legtöbbet, mert a kettő dolgozik a legtöbb emberismerettel, melyet gyakorlati élet ismerete nélkül megszerezni, alkalmazni, tudni lehetetlenség.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Fontos évforduló.** Május hó elsején ünnepeljük ft. dr. Majláth Gusztáv Károly gróf erdélyi megyés püspök úr ő méltóságá püspökké szenteltetésének második évfordulóját. Ez alkalomból a gyulafehérvári székesegyházban ünnepélyes szentmise tartatik, melyen az összes intézetek ifjúságai részt vesznek tanáraik vezetésé mellett. — Dominus conservet eum et vivificet eum!

— **Püspök úr ő méltóságá** Budapestről május hó 4-én tér vissza és egyenesen Csik-Somlyóra utazik, hogy részt vegyen az ottani tanuló ifjúság szentgyakorlataib. A következő napok egyikén a bérmálás szentségét fogja kiosztani Árapatakán Szentkereszt Béla báró családjában. Tizenegydikére pedig Nagy-Szebenbe érkezik az ottani oltáregyesület zászlójának felszentelésére.

— **Személyi hír.** Özv. Majláth Györgyné szül. Prandau Hillebrand Stefánia báróné ő Exciája folyó hó 26-án püspök úr ő méltóságának kíséretében Gyulafehérvárról Budapestre utazott.

— **Buzaszentelés.** Sz. Márk napján az idő is kedvezvén körmenet vonult ki a székesegyházból a határ megszentelésére. A körmenetet és a buzaszentelés szertartását ő méltóságá vezette, míg az ünnepélyes nagymisét Fábian Sándor nagyprépost úr végezte.

— **Főpásztori körlevél.** Most jeleat meg püspök úr ő méltóságának IV. számú körlevele. Ő méltóságá közli ebben Szentséges Atyánk, XIII. Leó pápának az amerikaihoz intézett levelét magyar fordításban, valamint tavaszi bérmáltjának sorrendjét. Buzdit az első áldozóknak minél alaposabban való előkészítésére és az első áldozás napjának ünnepélyessé tételére; felvilágosítást ad azután némely felmerült kérdésre nézve, melegen ajánlja a májusi ájtatóságot. Pályazatot hirdet a kudsiri plebániára. Közvetteszi a kultuszminiszter átiratát a hazai művészet pártolása ügyében, továbbá a bécsi tudomány-egyetem bibliai pályázati hirdetését. Végül ajánlja a „Religió“ című kath. egyházi folyóiratot.

— **Bérmálás.** Püspök úr ő méltóságá a következő sorrendben fogja a bérmálás szentségét kiosztani. Május hó 14-én Gyulafehérvárt, 24-én Szászapatakon, 25-én Peseléken, 26-án Kézd-Szentléleken, 28-án Kézd-Polyánban, 30-án Ezzeléken, 31-én Lemhényben, június 2-án Bereckben, 4-én Sósmezőn, 6-ikán Nyujtódon, 7-ken Sárfalván, 8-án Osdolán, 10-én Szent-Kaolnán, 11-én Gelencén, 13-án Imecstván, 15-én Torján, 17-én Futásfalván, 18-án Csernátomban, 20-án Zágomban.

— **Római hírek.** A mult vasárnapi (ápr. 16-iki) sz. péteri ünnepségek igen jó hatással voltak Ő Szentsége egészségére. A nap izgalmai után kitünő éjjele volt és az egész bétén át rég nem látott kitarással végezte teendőit. A fogadtatások száma is a szokottnál feltünően több volt. Ő Sztsége vasárnap a római szegényeknek is jó napot akart szerezni: tizezer népkonyha-jeget osztott ki. Ezeket kívül a számtalan római jótékonyági egyletek és intézetek is vig ebédell láttak el Ő Sztsége ez örömnappján nem egy éhezó családót. A római jótékonyág egy különös neméről hoztak ez alkalommal hírt a lapok. A római „Pia Unione“ mult évi tetteiről számolt be: 6789.37 lírát adott ki — mely összeggel táplálékot szerzett be azon szegény anyák számára, kik csecsemő gyermekekkel bírnak. Legközelebb, szienai Sz. Katalin napján e szent nevét viselő egyesület 39 árvalányainak nyujt hozományt. Egyszer az évben Sz. Péter templomában is igen kedves ünnepejlyt rendeznek a római bölgyek, mely alkalmokkor szép számú szegény hajdonokat házasanak ki.

— **Megeősítés.** A gyulafehérvári Otáregyesület Rómában is megeősítetett. E megeősítés szerint a gyulafehérvári otáregyesület az egész erdélyi egyházmegyére nézve az *anyaegyesület* címét kapta, a melybe az összes egyesületek bekebelezetnek.

— **Maros-Vásárhely** május hó 6-án a róm. kath. templom restaurálása és a róm. kath. leányiskola alapjává való változtatás műsorral, előképsorozat, szavaltat, zenéből stb. álló nagyszabású estélyt rendeznek.

— **Megtérés.** Imre Józsefné szül. Bartha Rozáli a helvét vallásról a róm. kath. egyház kebelébe tért, a hitvallást Tamás Dávid plebános kezébe tette le folyó év március 19-én.

— **Első szentáldozás Türben.** Az első szent áldozási ünnepély a hegyaljai esperesi kerülethez tartozó Türben áhitatla gerjesztő módon folyt le folyó hó 23-án. Hitközségünk népszerű és buzgó lelkipásztor, Gál Miklós úr folyó hó 22-én litánia után meggyóntatva az első szent áldozásra általa előkészített 14 fút, vasárnap pedig 10 leánykat, kikhez Balázsfalváról is sorakoztak egy, evangélium után a szent áldozáshoz először járulókat is figyelmesekké tette azon szent cselekedetre, melyet először szerencsések végezni; megújította a keresztség szentségében tett fogadásukat, a szent vallásunk főbb igazságait magokban fogaló kérdésekre együttesen szívóbi józ teletet után a gyermekek a „Hiszek-eget“ imádkozták; ezt után pedig a vértanuk hitzilársd-gából kiindulva szívök-és és lelkekre kötötte Jézushoz, a kisdetek barátjához való ragaszkodásukat, a szent áldozást megelőzőleg lelkes szavakban szólott Jézus szeretetéről, melyekre a közgyónási imádkoztak el a gyermekek. Még a szent mise végezte után sem bocsátotta el buzgó lelkész urunk hasznos intelmek nélküli első áldozóit, a menyiben a gyermekeknek szüleik iránti kötelességeit fejtegette. Lelekes szavait azon bizalmas óhajjal zárta be, hogy a mennyei Atya az ártatlan gyermeki szívök könyörgésére — mind vallási buzgóság, mind anyagi helyzetre nézve — azon jobb időkhez hasonlót adná, melyek akkor voltak, midőn az ő szüleik is először vették magukhoz az Óltariszentséget. Az élő és meghalt szülőkért együttesen mondott imák után történt az emlékképek kiosztása, melyekre nézve melegen megbagytta föltisztelendő plebános urunk, hogy azokat oly gondosan tartásák meg, hogy időnkint és öregességben is visszaemlékezzenek azokról első szent áldozásnap örömeikre. A gyermekekkel együtt a felnőttek is az épületes szentbeszédök következtében szívbeli örömmel tértek haza. — Jelenvőn.

— **Gyergyó-Alfaluban** husvet után a második vasárnap volt a gyermekek első áldozása. Ötven ártatlan sóvárgott, hogy szeretett Istenét minél előbb keblébe fogadhassa. Tudták jól, minő nap ez rájok nézve, hiszen heteken át vezeték nagyságának megismerésére; hónapok óta munkájuk ama tróját, mely az ég és föld legfőbb Gyönyörűségét van hivatva magába zárni: de azért a legbuzgóbb áhitattal csüngtek mindannyian a főt plebános úr Isten iránti szeretetre, hűségre és kitartásra buzdító szavain. Különösen megindító volt az, mikor ez ötven angyaljak bátor, szilárd hangon, újította meg a keresztség szentségével tett ünnepélyes ígérteit: „Ellene mondunk az ördögnek, minden cselekedetének, minden pompájának“. Szinte kierzett szavakból az erős szándék, hogy ígérteiket a jó Isten segítségével meg is akarják tartani. Majd a hitvallást mondták el. — Szent áldozás után újból szóllásra nyitak a szeretett plebános akjai, hogy gyermekek és szülőknek egyaránt szívökre kösse, miszerint e napot soha, semmiféle ténykedésök közepett ne engedjék emlékökből kiszorítani. Lesz idő — ugy mond — mikor a sátn megfogja kísérteni; de csak küzdenek bátran Jézus nevében s ha Isten velünk, — ki ellentünk...? Annál inkább cselekedjék ezt, mert akkor az ártatlanok mindenha keblökben

toják tisztelhetni a ma hozzájuk téré kegyes Jézust; a szülőknek pedig könnyű lesz egykor felelni a gondjakra bízott drága kisdetekről. Végül szinte fuldokló zokogásba törve kérte e kisdeteket, hogy imádkozzanak érte, lelkipásztorukért; kérjék a jó Isten, adjon segítséget, miszerint fáradságos tisztét úgy tölthesse be, hogy majd a számadás nagy napján elmondhassa: Ime itt vannak mind, — oh Uram — a kiket rámb bízta, egy sem veszett el közülök! — *ly.*

— **Fehérvásárnap.** A vallásos meghatottságnak ama megszentelt könyvei, melyek fehérvásárnapon Nagyboldogasszony hitközség híveinek arcán alágördültek, fényesen igazolták azt, hogy a mily zord e népek a természeti klímája, oly kies a lelki világa. Száztizenhárom kisdet követte e napon az Údvívító eme hívó szózatát: „Engedjétek hozzám jöni a kisdeteket, mert ilyenek menneknek országá.“ Ellenálhatat annú tört ki minden uemes szívbel az öröm szent érzete már akkor, midőn a három politikai község gyermekei tanítóik és tanítóójuk vezetése mellett felvonultak a templomba. Első tekintetre azon eddig nem érzett meghatottság nyújtott a szemlélőknek lelki élvezetet, melyet a kisdeték minden mozdulata elárult, azután meg gyönyörködtek a külső mez ama nemes egyszerűségében, melyet a szegény munkás szülők gazdag szeretete adott az ártatlanoknak. Midőn aztán a templomban elhangzóttak a plebános ajkairól az oktatás ama kenetteljes szavai, melyek a füléken csak átsiklottak, de a szívökbe annál mélyebben behatoltak — gyermek lett mindenki, sirt újú és öreg egyaránt. Néma csendenben gyújtották meg aztán kis gyertyáikat s elrebezték a hitvallást s míg ajkuk külsőleg magasztalta az Urat, remegő szívök epedve várta a pillanatot, melyben az édes Jézust annak tiszta lakába befogadhatja. Közvetlen áldozás előtt szeretett lelkipásztoruk feljuttatta velök a hitet, reményt és szeretetet s aztán megkezdődött az első szent-áldozás magasztos munkája, melyet a hívek buzgó imája kísért s a plebános intő szózata zárt be. Köszönet a szülők nevében a buzgó lelki pástornak és tanítóknak; jutalmuk legyen nemes lelkiismeretük e szózata: „Ex ore infantium feci libi laudem, a kisdetek ajkaival dicsértelek Tegeted.“

— **Első áldozás Órdolán.** Az első áldozók ünnepélyes áldozása fehérvásárnap ment végbe. Miután a plebános öket a megelőző napokban előkészítette a szentgyónásra, fehérvásárnap reggel meggyóntak Tíz óraker a templomba mentünk. Szentmise közben evangélium után a plebános rövid bes. edétt intézett hozzájuk, azután egyik tarsuk előmondása mellett elmondották az apostoli hitvallást és megújították a keresztségi fogadalmat, mi a kezökben lévő gyertyák meggyújtatták és a plebános megáldotta öket. Áldozás után a plebános együtt végezte velök a hálaadó imákat. Szent mise végen ismét beszédet intézett hozzájuk intve öket, hogy a mai nap nyert kegyelmeket őrizzék meg híven és ragaszkodjanak Jézushoz, a kisdetek legjobb barátjához, majd a szülőkhez intézett rövid tanítást a helyes gyermeknevelésről. Végül az ünnepély a „Te Deum“ élénklésével fejeztett be. A hívek nagy számban voltak jelen ezen ünnepélyen. Negyven volt az első áldozók száma.

— **Helyreigazítás.** Multkori számunk első cikkébe felette bosszantó sajtóhiba csuszott be, melyet ezennel helyreigazítunk. Az első hasáb 5-ik sorában 1616 helyett 1716 olvassanak. Ez év február hónapjában érkezett ugyanis Mártonffy György püspök Erdélybe.

Szerkesztői pósta.

T. Kolozsvár. Igen hosszadalmas. Rövidebb értesítéseket közzé-
nettel fogadunk.

Zs. G. Cs. T. Ily köszöneteket lapunkban nem hozunk. Fel van-
nak azok ugys jegyezve az éretkönyvében — *F. A. U.* A beküldött
mű ismertetését lapunk közelebbi számába hozzuk.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: **Kóródy Péter dr.**
Szerkesztőtársak: **Bálint György, Péter János dr., Wagner Sándor, Zlamal Ágost.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.